

स्वराज्य अकॅडमी, पुणे

हडप्पा संस्कृती

पवन सर

स्थळ	ठिकाण	नदी	उत्खनन वर्षे	शोध लावणारे संशोधक	वैशिष्ट्ये
हडप्पा	पाकिस्तान	रावी [पुरुष्णी]	1921	दयाराम साहनी	i) सहा धान्य कोठारे ii) बेमगाडीचे खेवणे iii) R-37 मृतस्थळ
मोहनजोदडो	पाकिस्तान	सिंधू [इंडस]	1922	राधाकृष्णदास बॅनर्जी	i) मृतांची टेकडी ओढख ii) सतत घेणाऱ्या पुरामुळे नष्ट iii) स्नान कुंड, पशुपती शिवाने चित्र, नतिकेची मूर्ती
घान्हुदाडो	पाकिस्तान	सिंधू	1931	गोपाल मुकुमदार	i) गढी नसलेले एकमेव शहर
लोथल	गुजरात	भोगवा	1955 1962	रंगनाथ राव	i) मानवनिर्मित बंदर ii) जहाजाची गोदी
कात्रिबंगन	राजस्थान	छम्भार	1953	B.B. लाल B.K. थापर	i) काढ्या बांगड्या
रंगपूर	गुजरात	मादर	1953 1956	मधुशंकर वल्लभ	i) तांदळाचे पीक
बनावली	हरियाणा	रंगई	1974	आर.एस. बिश्नू	i) ग्रव (बॉर्ली) धान्य ii) रस्ते व नाले सर्वशेष
धोमवीरा	गुजरात	मसार	1985 1990	Dr. J.P. जोशी R.S. बिश्नू	i) नद्यांवर बांध लाकून पाण्याची व्यवस्था
आलमगीर	उत्तर प्रदेश	यमुना	1958	अजदल शर्मा	i) हडप्पा संस्कृतीचे पूर्वेकडील भाग

@History188

Scanned by CamScanner

* हडप्पा संस्कृतीच्या सीमा [Imp]

- 1) उत्तर → मांडा (J&K)
- 2) पूर्व → आलमगीर (O.P)
- 3) पश्चिम → सुतकाजेदर
- 4) दक्षिण → दायमाबाद (MH)

* हडप्पा संस्कृतीच्या पहिला उत्खनन
→ 1826, चार्ल्स मॅसन

* हडप्पाचे सर्वेक्षण

→ कॅनिंगहॅम - पुरातत्त्वविद्येचे जनक

* Indus Civilization हा शब्द प्रथम
→ जॉन मार्शल

* सिंधू नदीकाठी एखादे शहर असवे
→ ए. बर्नस

* 1921 → संशोधन → दयाराम साहनी

* 1922 → संशोधन → बाबालदास - बॅनर्जी

* सर्वमान्य कार्यकाळ → इ.स.पू 2500
इ.स.पू 1700

* हडप्पाकामीन मुद्रा *

- स्टिराईट नावाच्या मृदू दगडापासून तयार
- या मुद्रा चौरसकृती / आयताकृती
- बेल, रेडा, वाद्य, मेंढा, हाती इ चित्रे
- युनिकॉड प्राणी बघाच मुद्रावर
- चौरसकृती मुद्रावर चित्रे व लिखाण

* लिपी

- चित्रापासून बनवली
- उजवीकडून डावीकडे लिखाण
- या लिपीत 'U' अक्षर (आकार) व माशाचे चिन्ह सर्वाधिक वापर

* कृषी

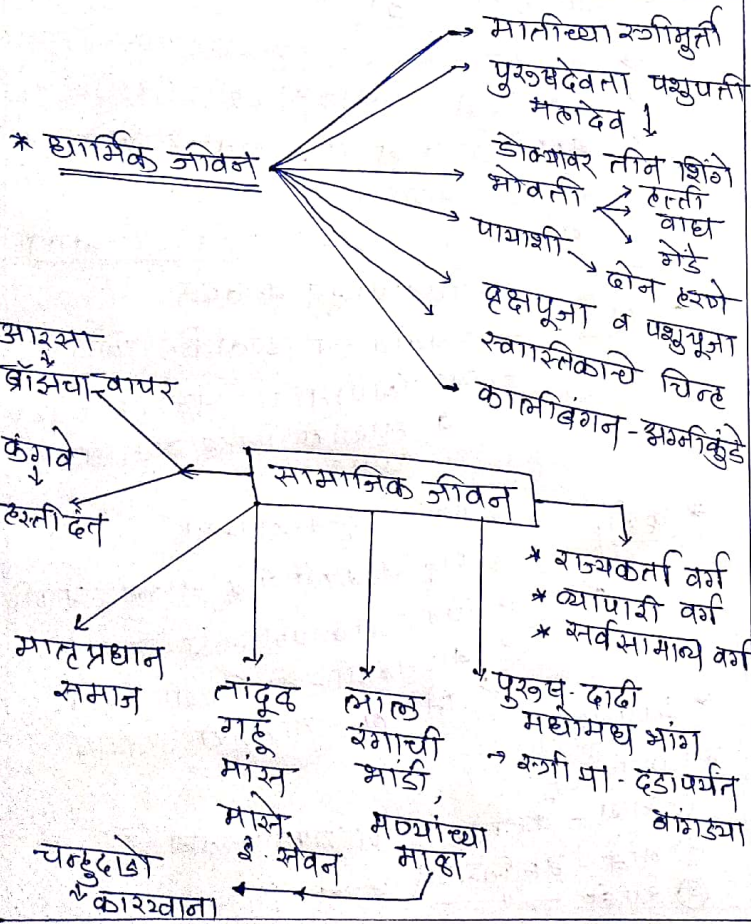
- शेती प्रमुख व्यवसाय
- गहू व बाजरी पिके, नोव्हेंबर पेरणी
- पिकांच्या कापणीसाठी - दगड
- बाणावली - बाजरीच्या बिया
- मोशक - तांदळाचे अवशेष

* व्यापार

भाषात वस्तु

- ① सोने - कॅनॅडक, इराण, आफगणिस्तान
- ② तांबे - बलुचिस्तान, इराण
- ③ चांदी

History by Pawan sir

* काही महत्वाचे खुदे *

- घर बांधणीसाठी आजमेच्या विटांचा वापर
- हडप्पन लोकांना छोडा माहिती नसावा
- कापड बनविण्याची कला अवगत
- वजनमापांसाठी दशमान पद्धत 16 च्या पटीच्या वापर
- पुनर्जन्मावर विश्वास
- रस्ते 90° कोनात छेदन
- मोलजोदखो → महारजानगर
- लांबी - 11.8 मी
- रुंदी - 7.1 मी
- खोली - 2.43 मी
- आंडी - चाकाच्या आकाराचे
- हडप्पा काळात टेराकोट बनवलेल्या मूर्ती
- जस्ताच्या खावण करतार व लजारीबाग

@History188

→ उपयुक्त माहितीसाठी रेबिश्राम चॅनेल